

АКТУАР МОЛИЯ ВА БУХГАЛТЕРИЯ ҲИСОБИ ИЛМИЙ ЖУРНАЛИ

Vol. 4 Issue 01 | pp. 252-260 | ISSN: 2181-1865

Available online <https://finance.tsue.uz/index.php/afa>

САНОАТ ТАРМОҒИ САМАРАДОРЛИГИГА ТАЪСИР ҚИЛУВЧИ ОМИЛЛАР ВА УНИ ЯНАДА ОШИРИШ ЙЎЛЛАРИ

Касимов Азамат Абдукаримович

Тошкент давлат иқтисодиёт университети

“Яшил” иқтисодиёт ва барқарор бизнес кафедраси доценти, PhD

Аннотация. Ушбу мақолада мамлакатнинг иқтисодий ривожланишида саноат тармоғининг роли, саноат тармоғи иқтисодий салоҳияти ва самарадорлигининг моҳияти, тузилиши, шунингдек саноат тармоғи иқтисодий самарадорлигига таъсир қилувчи омиллар батафсил ёритиб берилган. Ялпи ички маҳсулот ҳажми динамикаси, ўсиш суръати ва ундаги саноатнинг улуши таҳлил қилинган. Бундан ташқари, саноат тармоғи иқтисодий самарадорлигини ошириш бўйича таклифлар ишлаб чиқилган.

Калит сўзлар: ЯИМ, саноат, саноат маҳсулотлари, иқтисодий самарадорлик, иқтисодий салоҳият, иқтисодий ўсиш, омиллар.

КЛЮЧЕВЫЕ ФАКТОРЫ, ВЛИЯЮЩИЕ НА ЭФФЕКТИВНОСТЬ ПРОМЫШЛЕННОЙ СЕТИ И ЕЕ ДАЛЬНЕЙШЕЕ ПОВЫШЕНИЕ

Касимов Азамат Абдукаримович

Ташкентский государственный экономический университет

Аннотация. В данной статье подробно описана роль промышленного сектора в экономическом развитии страны, природа и структура экономического потенциала и эффективности промышленного сектора, а также факторы, влияющие на экономическую эффективность промышленного сектора. Проанализирована динамика объема валового внутреннего продукта, темпы роста и доля промышленности в нем. Кроме того, разработаны предложения по повышению экономической эффективности промышленного сектора.

Калит сўзлар: ВВП, промышленность, промышленная продукция, экономическая эффективность, экономический потенциал, экономический рост, факторы.

KEY FACTORS AFFECTING INDUSTRY NETWORK EFFICIENCY AND ITS FURTHER INCREASE

Kasimov Azamat Abdugarimovich

Tashkent State University of Economics

Annotation. This article describes in detail the role of the industrial sector in the economic development of the country, the nature and structure of the economic potential and efficiency of the industrial sector, as well as the factors affecting the economic efficiency of the industrial sector. The dynamics of the gross domestic product volume, the growth rate and the share of the industry in it are analyzed. In addition, proposals for increasing the economic efficiency of the industrial sector have been developed.

Key words: GDP, industry, industrial products, economic efficiency, economic potential, economic growth, factors.

1. Кириш

Бугунги кунда жаҳон иқтисодиётида товарларнинг учдан икки қисми саноат тармоқларида ишлаб чиқарилади. Маълумотларга кўра, ривожланган мамлакатлар ЯИМининг қарийб 43,6 фоизи ва умумий бандликнинг эса 21,7 фоизи айнан саноат ҳиссасига тўғри келади [10]. Халқаро тажрибалар саноат тармоқларининг ривожланиши мамлакатнинг ижтимоий-иқтисодий ривожланиши, аҳоли турмуш фаровонлигининг ошириши ва бандлик муаммоларини бартараф этиш ҳамда бошқа тармоқларнинг самарали ишлаши учун ҳам саноат муҳим аҳамиятга эга эканлигини кўрсатмоқда.

Жаҳондаги глобаллашув шароитида юқори технологияли саноат маҳсулотлари ишлаб чиқариш инфратузилмасини ривожлантириш, сифатли ва рақобатбардош тайёр маҳсулотлар ҳисобига экспортни кўпайтиришга эришиш ҳамда саноат тармоғи салоҳиятидан фойдаланиш самарадорлигини ошириш борасида кўплаб илмий тадқиқот ишлари олиб борилмоқда, жумладан мавжуд салоҳиятдан самарали фойдаланиш, иқтисодий самарадорлик кўрсаткичларини чуқур таҳлил қилиш, унинг ривожланишига таъсир қилувчи омилларни иқтисодий-статистик жиҳатдан баҳолаш, мезонларини такомиллаштириш, маҳсулот ишлаб чиқаришни диверсификациялаш, ва ўсиш тенденцияларини прогноزلаш ҳамда саноат тармоғи салоҳиятидан фойдаланиш самарадорлигини ошириш назарий методологик усулларини такомиллаштириш устувор йўналишлардан бири ҳисобланади.

Ўзбекистон иқтисодиётининг барқарор ривожланишида ҳам саноат тармоқлари муҳим ўрин тутди. Шу боисдан, мамлакатимизда кейинги йилларда саноат салоҳиятидан самарали фойдаланиш ва янада ривожлантириш, саноат ишлаб чиқаришни модернизациялаш ва маҳсулотларни диверсификациялаш, жараёнларни рақамлаштириш, инвестицион жозибадорлигини ошириш, мавжуд омиллардан самарали фойдаланиш асосида самарадорликни ошириш ҳисобига иқтисодиётни барқарор ривожлантириш ҳамда аҳоли турмуш даражасини кўтариш, бандликни таъминлаш бўйича кенг қамровли ислохотлар амалга оширилмоқда.

“Ўзбекистон - 2030” Стратегиясида «Саноатнинг «драйвер» соҳаларини ривожлантириш ва ҳудудларнинг саноат салоҳиятини тўлиқ ишга солиш, саноатда қўшилган қиймат ҳажмини 45 миллиард долларга етказиш ва 2,5 миллионга юқори даромадли иш ўринларини яратиш, саноатда ишлаб чиқариладиган технологик маҳсулотлар улушини 25 фоиздан 32 фоизга етказиш, қайта ишлаш саноатида

меҳнат унумдорлигини 2 баробар ошириш» каби муҳим вазифалар белгилаб берилган [1].

Мазкур вазифаларнинг самарали ижросини таъминлаш мақсадида мамлакатимизда мавжуд саноат салоҳиятини чуқур таҳлил қилиш, улардан самарали фойдаланиш ва янада барқарор ривожланишини таъминлаш, унга таъсир қилувчи омилларни танлаш ва ҳолатини иқтисодий жиҳатдан баҳолаш ҳамда истиқболдаги прогноз кўрсаткичларини ишлаб чиқиш орқали илмий асосланган таклиф ва амалий тавсиялар ишлаб чиқиш талаб этилмоқда. Бу эса мазкур тадқиқот мавзусининг долзарблигини ифодалайди.

2. Мавзуга оид адабиётлар таҳлили

Мамлакатимизнинг миллий маҳсулот ишлаб чиқариш соҳасидаги асосий тармоқларидан бири – саноатдир. Саноат ўзининг қўшимча қиймат яратиши, аҳоли эҳтиёжини қондиришдаги ўрни ва юқори даражага эга бўлган ишлаб чиқариш имкониятлари билан бошқа соҳа ва тармоқлардан ўз афзаллиги билан тубдан фарқ қилади. Саноат моддий ишлаб чиқаришнинг асосий ва етакчи тармоғи бўлиб, унинг ривожланиши миллий иқтисодиётнинг барқарор суръатлар билан ривожланишига олиб келади [2].

Мамлакат иқтисодий тизимини ривожлантириш унинг ишлаб чиқариш, меҳнат салоҳияти, ишлаб чиқариш кучларининг самарали жойлашуви, аҳолининг турмуш даражаси ҳамда маҳаллий бошқарув органлари фаолияти самарадорлигига боғлиқ. Жаҳон тажрибаси ва амалиёти ҳам ҳар бир ҳудуднинг хомашё базаси ва меҳнат салоҳиятидан самарали фойдаланиш билан боғлиқ бўлган муаммоларини фақат ўрта ва узоқ муддатга мўлжалланган дастурлар ва истиқболли режалар орқалигина ҳал этиш мумкинлигини кўрсатмоқда [3].

Иқтисодий ўсишда омиллар тизими катта рол ўйнайди. Лекин, бунда ҳамма омилларнинг жамланган таъсири ҳар бирининг таъсир этиш даражаси йиғиндисига тенг деган хулоса келиб чиқмаслиги лозим. Омиллар тизими – бу уларнинг оддий арифметик йиғиндиси бўлмасдан, балки, бунда ички боғланишлар ва таркибий элементларнинг ўзаро бир-бирига бўлган таъсирини ҳам ҳисобга олиш лозим [4].

Саноатнинг барқарор ривожланиши мамлакатлар учун доимо муҳим иқтисодий аҳамият касб этиб келган. Чунки, ривожланиш кўп жиҳатдан саноатни ривожлантиришга бевосита боғлиқ бўлиб, барқарорлик ва иқтисодий ўсиш суръатларини таъминлаш, чуқур таркибий ўзгаришларни амалга ошириш ҳамда мўлжалланган прогноз параметрларига эришиш каби вазифаларни амалга оширишда саноат салоҳиятидан самарали фойдаланиш қўйилган мақсадга тезроқ эришиш имкониятини беради [5]. Шунингдек, ижтимоий-иқтисодий ривожлантириш, фаол тадбиркорлик ва инновацион ғояларни қўллаб-қувватлаш орқали иқтисодиётни, жумладан саноат тармоқларини янада ривожлантириш, аҳолига муносиб шароитлар яратиш, бандлигини таъминлашга эришиш мумкин [6].

Саноат мажмуасининг муҳим хусусияти шундаки, унинг барча тармоқларида меҳнат воситалари ва истеъмол товарлари, миллий даромаднинг катта қисми яратилади, илмий-техника тараққиётига эришилади [7].

Умуман олганда ишлаб чиқариш салоҳияти – мавжуд ресурслардан самарали

ва оқилона фойдаланган ҳолда узоқ муддатли барқарор ривожланишни таъминлаш ҳамда ташқи муҳит билан ўзаро муносабатлар жараёнида истеъмолчиларни sanoat маҳсулотларига бўлган талабни шакллантириш, аниқлаш ва қондириш қобилиятини англади [8].

Ишлаб чиқариладиган sanoat маҳсулоти ҳажмини ҳудудлараро ҳамда ҳудудларни мамлакатимиз кўрсаткичлари билан таққослаш орқали таҳлил қилиш, sanoat маҳсулотини аҳоли жон бошига тўғри келадиган миқдори динамикасини таҳлил этиш, устувор вазибаларни ва ўсиш нуқталарини белгилаш муҳим аҳамият касб этади [9].

Бунинг учун эса ижтимоий-иқтисодий ривожланишининг ўзига хос механизмларини жорий этиш орқали эришиш мумкин. Мазкур механизмлар биринчи навбатда иқтисодиёт тармоқларининг, хусусан sanoatнинг моддий-техник ва капитал ресурсларига бўлган эҳтиёжларини қондиришга қаратилиши, тармоқлараро таркибий қайта қуришни самарали амалга ошириш шунингдек, оқилона инвестиция сиёсатини юритишни қамраб олиши муҳим.

3. Тадқиқот методологияси

Мазкур тадқиқотни амалга оширишда расмий статистик маълумотлар, статистик кузатиш, таққослама таҳлил, синтез, мантиқий фикрлаш статистик жадвал ва график, солиштирма таҳлил, статистик таҳлил усулларида кенг фойдаланилган. Статистик таҳлил учун Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Статистика агентлигининг расмий статистик маълумотлари олинган.

4. Таҳлил ва натижалар

Иқтисодий салоҳиятни анъанавий нуқтаи назардан табиий ресурслар, меҳнат ресурслари ва моддий-техник ресурслар умумий самарадорлиги сифатида тавсифлаш мумкин. Яъни, иқтисодий салоҳият (I_s) оддий таркибий қисм сифатида шаклланади ва уни қуйидагича ифодалаш мумкин:

$$I_s = TR_s + MR_s + MT_s + M_s + Inv_s + Inn_s + Inf_s$$

бу ерда: TR_s – табиий ресурслар салоҳияти;

MR_s – меҳнат ресурслари салоҳияти;

MT_s – моддий-техник воситалар билан таъминланганлик даражаси;

M_s – молиявий салоҳият;

Inv_s – инвестицион салоҳият;

Inn_s – инновацион салоҳият;

Inf_s – инфратузилманинг ривожланганлик даражаси.

Юқоридагилардан келиб чиқиб, sanoat корхоналарининг иқтисодий салоҳиятига таъсир қилувчи омилларни икки қисмга ажаратиш ва уларнинг таркибини қуйидагича тавсифлаш мумкин (1-жадвал).

1-жадвал

Саноат тармоғи иқтисодий самарадорлигига таъсир қилувчи омиллар¹

Ташқи омиллар	Ички омиллар
Табиий ресурсларнинг мавжудлиги; Аҳоли даромадлари даражаси;	Меҳнат ресурслари қобилияти; Технология билан таъминланганлиги;

¹ Муаллиф ишланмаси.

Бозор инфратузилмаси ҳолати; Транспорт инфратузилмаси ҳолати; Тадбиркорликни қуллаб-қувватлашга доир қонунчиликдаги имтиёзлар ва қулайликлар.	Молиявий ҳолати; Инновацион фаоллиги; Ташкилий бошқарув самарадорлиги ва бошқалар.
---	--

Фиркимизча, иқтисодий салоҳияти кўп ҳолларда географик имкониятларга боғлиқ яъни, географик жойлашув ва табиий ресурсларга қай даражада эканлиги ишлаб чиқаришни ривожлантириш омилларининг энг муҳимларидан бири ҳисобланади. Жумладан, республикамизнинг турли ҳудудлари географик жойлашуви ва ҳар хил табиий ресурсларга эгаллиги билан ажралиб туради. Бу эса мазкур ресурслар билан боғлиқ саноат тармоқлари мавжудлиги ва унинг бошқа ҳудудларга нисбатан ривожланиш суръати юқорилигининг асосий омилдир.

Хусусан, энергетика саноати Тошкент, Самарқанд, Бухоро, Фарғона, Сурхондарё, Андижон ва бошқа ҳудудларда, металлургия саноати Навоий, Тошкент, Фарғона, Андижон ва бошқа ҳудудларда, кимё саноати Навоий, Фарғона, Тошкент ва бошқа ҳудудларда, ёқилғи саноати Тошкент, Қашқадарё, Фарғона, Сурхондарё, Навоий ва бошқа ҳудудларда, машинасозлик саноати Андижон, Тошкент, Самарқанд, Наманган ва бошқа ҳудудларда ривожланганлигини кузатиш мумкин.

Таҳлилларга кўра, республиканинг табиий ресурсларга бой ва қулай географик жойлашувга эга ҳудудлар жумладан, Тошкент шаҳри, Тошкент, Навоий, Андижон, Қашқадарё ва Самарқанд вилоятларида саноат тармоқлари ривожланганлиги жами саноат маҳсулотлари ишлаб чиқариш ҳажмидаги улущининг юқори бўлиб, шу саноат тармоғи ривожланиши бўйича етакчилик қилмоқда.

Иқтисодий-ижтимоий ва инфратузилмавий ривожлантириш стратегияси ҳамда географик жойлашувидан келиб чиқиб, саноат ишлаб чиқаришни жойлаштириш, шунингдек хомашё манбалари бўйича тақсимлаш бир қанча тамойилларга асосланади. Жумладан, саноат ишлаб чиқариш кучларини хомашё манбалари ва истеъмол нуқталарига орасидаги энг оптимал нуқтада ташкил этиш, талаб юқори бўлган маҳсулотларни ишлаб чиқариш ва бошқалар. Бундан ташқари, саноат тармоқларида таркибий ўзгаришлар жумладан, янги корхоналарни ташкил этиш иқтисодий самарадорлиги ўзаро боғлиқ бўлган омиллар асосида белгилаш, ишлаб чиқариш объектини қуриш ва фойдаланиш билан бевосита боғлиқ барча харажатларни тежаш мақсадга мувофиқдир.

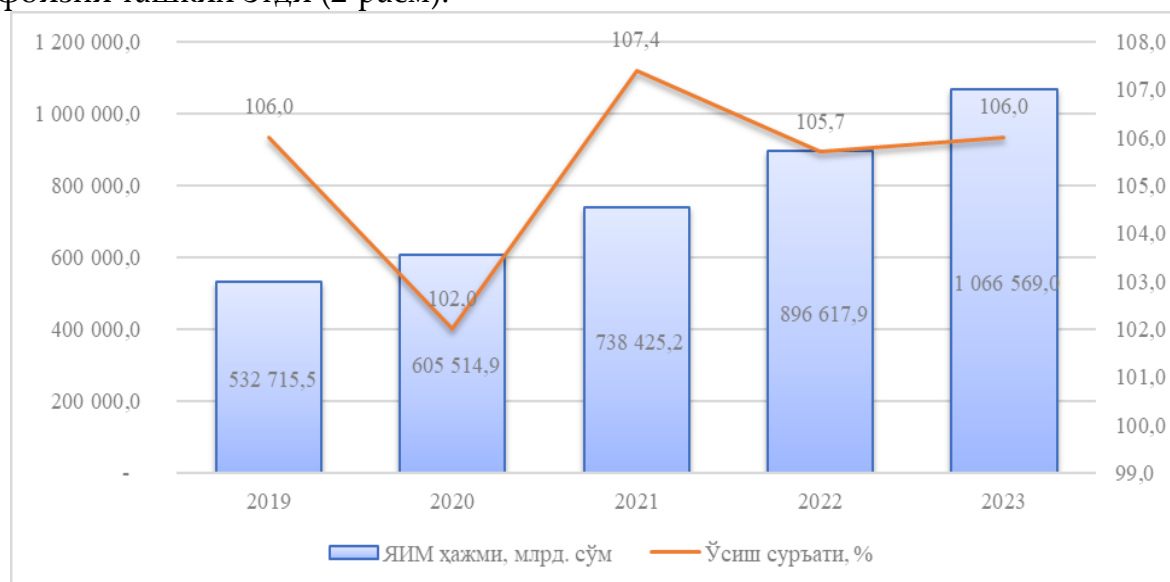
Фиркимизча, ҳудуд саноати иқтисодий салоҳияти кўрсаткичлари таркибида табиий ресурслар, ишлаб чиқариш воситалари, меҳнат ресурслари ва техник салоҳият шунингдек, ҳудуднинг географик жойлашуви кабилар ҳам муҳим аҳамиятга эгадир (1-расм).

1-расм. Саноат тармоғининг иқтисодий салоҳияти тузилиши²

Иқтисодий салоҳият тушунчаси ишлаб чиқариш кучлари фаолиятининг турли хил тарихий босқичлари таркибий қисмларини ўз ичига олиб, улар орасида инсон ресурслари салоҳияти ва ижтимоий ишлаб чиқариш тармоқларининг ишлаб чиқариш салоҳиятлари яқин-яқиндан ҳисобга олина бошланган.

Таҳлилларга кўра, 2023 йилда мамлакатимиз ялпи ички маҳсулоти (ЯИМ) 1066569,0 млрд. сўмни ташкил этган бўлса, мазкур кўрсаткич 2022 йилда 896617,9 млрд. сўмни ташкил этган. 2023 йилда 2022 йилга нисбатан ЯИМнинг ўсиш суръати 106,0 фоизни ташкил этди (2-расм).

2-расм. ЯИМ ҳажми динамикаси ва ўсиш суръати [11]

Маълумотларга кўра, 2023 йилда 655821,9 млрд. сўм саноат маҳсулотлари ишлаб чиқарилган бўлиб, ЯИМда саноат маҳсулотларининг қўшилган қиймати 26,1 фоизни ва унинг қўшимча ўсишида энг юқори улуш 1,5 фоиз айнан саноат ҳиссасига

² Муаллиф ишланмаси.

тўғри келмоқда, саноатга қурилишни қўшган ҳолда эса ушбу кўрсаткичлар мос равишда 32,3 ва 1,9 фоизни ташкил этади [11].

Таъкидлаш жоизки, саноат тармоғи иқтисодий салоҳиятини саноат корхоналарининг жойлашиши, ижтимоий-иқтисодий ва сиёсий ўзгаришлар, тармоқни ривожлантириш стратегияси ҳамда географик жойлашув, табиий ресурслар салоҳияти, меҳнат ресурслари салоҳияти, ижтимоий-иқтисодий инфратузилманинг ривожланганлик даражаси шунингдек, мавжуд саноат корхоналарининг молиявий салоҳияти, инвестицион салоҳияти, инновацион салоҳияти ва моддий-техник воситалар билан таъминланганлик даражаси белгилаб беради.

Фикримизча, ҳар қандай саноат тармоғида ҳам ресурслардан самарали фойдаланиш тармоқ рентабеллигини оширишнинг асосий шартидир. Шунинг учун ҳам кўпгина иқтисодчи олимлар орасида ресурслардан фойдаланиш самарадорлигини баҳолаш масаласига катта эътибор қаратилади. Шунингдек, саноат маҳсулотлари рақобатбардошлиги, самарадорлиги, тармоқ иқтисодий салоҳиятини оширувчи инновацион ўзгаришлар ва унинг асосий афзаллиги ҳисобланган замонавий фан-техника ютуқларидан фойдаланиш, фаолият кўрсатадиган бозорлар қамровини кенгайтиришга қаратилган ривожланиш стратегияларини ишлаб чиқиш ҳамда уни жорий этиш мақсадга мувофиқ бўлади.

5. Хулоса ва таклифлар

Умуман олганда, иқтисодий салоҳият тушунчаси ишлаб чиқариш кучлари фаолиятининг турли босқичларининг таркибий қисмларини ўз ичига олиб, улар орасида ресурслар самарадорлиги муҳим саналади. Шунингдек, жаҳон тажрибасидан маълумки, иқтисодий тараққиётга эришишнинг асосини илмий-технологик тараққиёт ташкил этади, бунинг ривожини беvosита малакали мутахассислар ва инвестицияга боғлиқдир. Шу боис, саноатнинг иқтисодий салоҳиятидан самарали фойдаланиш ва уни янада ривожлантириш стратегияларини ишлаб чиқишда қуйидагиларни ҳисобга олиш мақсадга мувофиқ:

1. Иқтисодий барқарор ривожланишга салбий таъсир кўрсатадиган омилларни илмий жиҳатдан таҳлил қилиш ҳамда бу борадаги тадқиқотлардан фойдаланиш ва уларни ҳар томонлама қўллаб-қувватлаш механизминини кучайтириш;

2. Ишлаб чиқариш омиллари самарадорлигини ошириш ва глобал рақобатбардош маҳсулотларни ишлаб чиқаришга эришиш учун илмий-технологик соҳани ривожлантириш;

3. Янги ишлаб чиқариш қувватларини ташкил этиш учун қулай шарт-шароитлар яратиш, молиявий кўмаклашиш ва ортиқча буйрократик тўсиқларни бартараф этиш;

4. Инсон капиталига эътиборни кучайтириш ва унинг сифатини ошириш тизимини такомиллаштириш, яратилган даромадларни тўғри тақсимланиши ва мутахассисларни ижтимоий-молиявий жиҳатдан қўллаб-қувватлаш амалиётини кучайтириш;

5. Табиий ресурслардан оқилона ва самарали фойдаланиш, ишлаб чиқариш кучларини оптимал жойлаштириш, беvosита инвестицияларни тўғридан-тўғри

ишлаб чиқаришни технологик модернизациялаш ва диверсификациялаш, персонални ривожлантиришга сарфлаш ҳамда инновацион ишлаб чиқариш каридорига ўтиш;

6. Саноат тармоғининг инвестицион жозибадорлигини ошириш мақсадида логистика инфратузилмасини яхшилиш, хорижий инвесторларнинг моддий манфаатдорлигини ошириш ва уларнинг фаолиятини институционал жиҳатдан қўллаб-қувватлаш механизмининг такомиллаштириш;

7. Иқтисодийнинг реал секторлари ва таълим муассасаларининг ўзаро алоқаларини ҳаққоний ташкил этиш ва бу борада халқаро инновацион ёндошувларни қўллаш орқали малакали мутахассис кадрларга бўлган эҳтиёжни қондириш ва бошқалар.

Саноатни ривожлантиришда омиллар таъсирини баҳолаш, таҳлил қилиш асосида ресурсларнинг интенсив самарадорлигини ошириш ва инновацияларни рағбатлантириш ҳамда илмий-тадқиқот ишланмаларини жорий этиш орқали юқори иқтисодий салоҳиятга ва илмий-техник тараққиётга эришиш мумкин. Натижада мамлакатда саноатни жадал ривожлантириш орқали юқори иқтисодий ўсиш ва аҳоли турмуш фаровонлигини оширишга эришиш мумкин.

Фойдаланилган адабиётлар

1. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2023 йил 11 сентябрдаги “Ўзбекистон – 2030” Стратегияси тўғрисида”ги ПФ-158-сонли фармони.
2. Эрназаров Ғ.Б. Саноатда ишлаб чиқаришни ривожлантириш истиқболлари // “Экономика” научно-аналитический электронный журнал. Выпуск №2, июль 2022 г.
3. Абдуллаев И.С., Рузметов Б. Худудий иқтисодий тизимни ривожланишини прогноزلанишнинг комплекс сонли эконометрик моделлари. Монография. Тошкент “Lesson Press”, 2017. – 14 б.
4. Thomas R.L. Modern econometrics. - England.: Manchester Metropolitan University, 1998. – 211 p.
5. Махмудов Н., Бутабаев М., Хаитқулов А. Худуднинг қайта ишлаш саноати потенциалидан самарали фойдаланиш йўллари / “Ўзбекистон иқтисодийнинг барқарор ривожланиши: омиллар, натижалар ва истиқболлар” мавзусидаги Республика илмий-амалий анжумани илмий мақолалар тўплами, Т.: ТДИУ, 2018, 422 б.
6. Qosimov A. A. Analysis of state development programs (on the example of Surkhandarya Region) //Theoretical & Applied Science. – 2019. – Т. 11. – С. 115-120.
7. Qosimov A. Рақамли иқтисодийнинг ривожланиши–тўртинчи саноат инқилобининг асоси //Архив научных исследований. – 2021. – Т. 37. – №. 1.
8. Махмудов М.Ф. Ўзбекистоннинг саноат ишлаб чиқариш салоҳиятини баҳолаш // Иқтисодий ва инновацион технологиялар. №1, 2019, 2 б.
9. Салимов Б.Б. Саноат махсулоти ишлаб чиқаришнинг худудлар бўйича қиёсий таҳлили ва уни ривожлантиришнинг устувор йўналишлари // Иқтисодий ва инновацион технологиялар. №3, 2018, 11 б.
10. UNIDO. Pocket Guide to World Statistics. 2022. SeriesV, N42. p.1-19.

11. Агентство стат. при През.Рес.Узб. «Социально-экономическое положение Республики Узбекистан» за январь-декабрь 2023 года. Ташкент – 2024 г. С.11
12. <https://stat.uz>

Copyright: © 2024 by the authors. This work is licensed under a Creative Commons Attribution- 4.0 International License (CC - BY 4.0)

